

Aandachtig luisterend vragen de scholieren waarom Anne Frank zo bekend geworden is

'Hoezo was er 75 jaar geleden ook oorlog in Japan? Daar wonen toch helemaal geen Joden?' Of: 'Hoe kunt u uw oma nou hebben gekend? Alle Jodinnen werden toch door de nazi's vermoord?' De leerlingen van de kappersopleiding van het ROC Amsterdam geven op deze zonnige ochtend ongeremd gehoor aan de uitnodiging om vragen over Joden en het Jodendom te stellen. Op een plek die zich daar bij uitstek voor leent: de synagoge van de Liberaal Joodse Gemeente (LJG).

17 november 2017

ROC-leerlingen brengen een bezoek aan de synagoge van de Liberaal Joodse Gemeente Amsterdam

Beeld Guus Dubbelman

Hier vond het project 'Leer je burens kennen' zijn origine, waarmee de LJG zeven jaar geleden de eilandencultuur in multi-etnisch Amsterdam wilde tegengaan. Het initiatief wordt vandaag beloond met een prijs, waaraan een geldsom van 100 duizend euro verbonden is.

'Tijdens de bouw van onze nieuwe synagoge ben ik op bezoek geweest bij onze naaste burens, een vestiging van het ROC', zegt Madelon Bino, directeur van de LJG Amsterdam. 'Bij wijze van kennismaking, maar ook om duidelijk te maken dat die hekken rondom het nieuwe gebouw niet waren bedoeld om ons van hen af te schermen.' Het bezoek

resulteerde in de afspraak dat alle klassen van de ROC de synagoge zouden bezoeken. Onder toezicht van een bewaker. Dat wel.

Blijf op de hoogte

Krijg een melding bij belangrijk nieuws

Positieve associaties

Inmiddels hebben zo'n twaalfduizend leerlingen uit Amsterdam, maar ook uit andere delen van het land, aan die uitnodiging gehoor gegeven. En het beoogde effect - afname van negatieve oordelen over Joden en het jodendom - blijkt zich inderdaad te hebben voorgedaan, stelde psycholoog (en LJG-lid) Maarten van der Heijden in 2014 vast. Aan 338 leerlingen legde hij enkele weken vóór en enkele weken na hun bezoek aan de synagoge een lijst voor met vragen als: zou je ingaan op de uitnodiging van een Jood om bij hem te komen eten? Tussentijds bleek zich een 'significante toename' te hebben voltrokken 'van positieve associaties ten opzichte van Joden en een afname van negatieve associaties'.

Om de LJG in staat te stellen het project uit te breiden en nader onderzoek te doen naar de effecten, heeft de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen (KHMW) vandaag de Brouwer Prijs voor wetenschap en samenleving - goed voor een geldbedrag van 100 duizend euro - toegekend aan Leer je burens kennen.

En het beoogde effect - afname van negatieve oordelen over Joden en het jodendom - blijkt zich inderdaad te hebben voorgedaan

Anne-Maria van Hilst en Chantal Suissa-Runne voeren namens de LJG het 'interreligieuze gesprek' met de leerlingen van de kappersopleiding - overwegend meisjes. Voor hatelijkheden of nare vragen zijn ze niet beducht. 'Laat die meiden lekker in de contramine gaan als ze daar zin in hebben. Daar heb je tenminste wat aan. Met negatieve belangstelling kún je iets. Meer dan met zwijgzaamheid. Dát vind ik veel enger: dat ze mokkend zwijgen.' Vaak komt dat overigens niet voor. Want over het jodendom leven veel misverstanden. Zo ook onder de kappers in opleiding. 'Ik dacht dat Joden altijd donker haar en donkere ogen hadden', zegt een van hen tegen de blonde Suissa.

Suissa vertelt gedreven over haar oma, die na de doorstane verschrikkingen in vijf kampen in de goedheid van de mens was blijven geloven, en die over zichzelf in de derde persoon sprak als het - bij wijze van grote uitzondering - over de oorlog ging. Ooit vroeg haar kleindochter waarom zij in Auschwitz in de hoogste rij stapelbedden lag, terwijl de luizen daar het talrijkst waren. Omdat ze daar geen last had van de uitwerpselen van mensen boven haar, luidde het antwoord. 'En nu schluss!', had oma daar met stemverheffing aan toegevoegd. En daarmee was dit thema voor de rest van haar leven afgehandeld.

Jodenkoeken

De leerlingen luisteren aandachtig. Zij stellen veel vragen over de oorlog. Waarom Anne Frank zo bekend is geworden. Waarom niet-gelovige Joden toch werden vervolgd. Hoe onderduikers aan eten kwamen. En of de mensen die in de gaskamers werden gedreven niet aan hun lot hadden kunnen ontkomen door hun mond en neus af te dekken. Vaak gaat het bij de 'interreligieuze gesprekken' helemaal niet over de oorlog. Maar wel over Israël en de Palestijnen. Over de veronderstelde invloed van Joden. Over Ajax, Jeruzalem, slechte mensen, slimme mensen, bankiers, keppeltjes, pijpenkrullen en jodenkoeken.

Als het even kan, komen in de gesprekken niet de verschillen tussen de bezoekers en de Joden ter sprake maar de overeenkomsten, een benadering die vooral scholieren met een islamitische achtergrond tot nadenken kan stemmen. Het Hebreeuws, dat van rechts naar links wordt gelezen, net als het Arabisch. Moslims die het slachtoffer zijn van IS. De rituele slacht, de besnijdenis en de voedselvoorschriften. Het feit dat Joden en moslims een minderheid vormen, al is de eerste wel beduidend kleiner. 'Als alle Nederlandse Joden in de Amsterdam Arena zouden samenkomen, zouden er nog vijftienduizend plaatsen onbezet zijn.'

Dat 70 procent van de Amsterdamse Joden ooit onder de armoedegrens leefde, schept ook een band met degenen die zich nu gemarginaliseerd voelen. Net als het feit dat de straattaal nog veel jiddische elementen bevat. 'Zoals gabber en bajes', licht burgerschapsdocent Maurice van der Velde toe. 'Maar ook minder bekende woorden als achenebbisj, waarmee Amsterdamse Joden gevoelens van teleurstelling of medelijden tot uiting brachten. Achenebbisj, dat vonden mijn leerlingen een mooi woord. Ook vanwege zijn Arabische klank. En in die goedkeuring klinkt ook door: die Joden zijn mensen als wij.'

En in die goedkeuring klinkt ook door: die Joden zijn mensen als wij.'

Beeld Guus Dubbelman

De eerste Brouwer Prijs

De Brouwer Prijs voor Wetenschap en Samenleving, die dit jaar voor het eerst wordt uitgereikt, is bestemd voor een persoon of organisatie in Nederland die door een wetenschappelijk of maatschappelijk initiatief de samenhang en het onderling vertrouwen in de samenleving bevordert. De jury stond onder leiding van oud-staatssecretaris Marlies Veldhuijzen van Zanten. De prijs bedraagt honderdduizend euro. Het is de bedoeling dat dit bedrag vooral wordt besteed aan verdere toepassing, wetenschappelijke onderbouwing en/of opschaling van het bekroonde initiatief. De prijs wordt toegekend door de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen. Dit oudste 'geleerde genootschap' in Nederland is opgericht in 1752 om de wetenschap te bevorderen en een brug te slaan tussen wetenschap en samenleving.